

CZU 339.13:620.9(478)

**EVOLUȚIA ȘI MECANISMUL DE FUNCȚIONARE
A PIETEȚII PETROLIERE DIN REPUBLICA MOLDOVA**

105

Ana-Maria CELAN, studentă,
Facultatea de Științe Reale, Economice și ale Mediului,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți
Conducător științific: **Veronica GARBUZ**, dr., lect. univ.

Abstract: *This article analyzes the notion of oil product, its technological chain, the main suppliers of oil products in the Republic of Moldova. This article reveals an analysis of the evolution of imports and trade of oil products.*

At present, humanity, to a large extent, is dependent on oil and petroleum products. Oil, as a product, is definitely linked to national strategy, world politics and power. The production, processing and marketing of oil, petroleum products and natural gas in the modern world presents the most common and the largest type of business.

Keywords: *petroleum, import, technological chain, benzine, diesel, liquefied petroleum gas.*

La etapa actuală, umanitatea, în mare măsură, depinde de petrol și produse petroliere. Petrolul, ca produs, este, cu siguranță, legat de strategia națională, politica mondială și putere. Producerea, prelucrarea și comercializarea petrolului, produselor petroliere și a gazelor naturale în lumea modernă prezintă cel mai des întâlnit și cel mai mare tip desfacere [6].

Produsul petrolier este un amestec de hidrocarburi, precum și compuși chimici individuali derivați din petrol și gaze petroliere. Acesta include diferite tipuri de combustibil, cum sunt benzina, motorina și gazul lichefiat, lubrifianți, solvenți, materii prime petrochimice.

Piața produselor petroliere din Republica Moldova revine cu regularitate în centrul atenției publice și a discursului politic. Pe de o parte, aceasta se datorează factorilor obiectivi, precum rolul produselor petroliere în societatea modernă:

- în prezent, produsele petroliere sunt produse de primă necesitate atât pentru circuitul economic în general (transport, agricultură, industria chimică), cât și pentru consumatorii individuali (mijloace de transport personale), întrucât consumul acestora nu poate fi real substituit prin alte produse, prin urmare cererea pe această piață este una neelastică.
- prețurile la produsele petroliere sunt volatile, în primul rând datorită fluctuațiilor pe piețele globale [5].

Oficial, pe piața petrolieră din Republica Moldova activează circa 90 de companii. Aceasta ar însemna că ar trebui să avem o concurență acerbă. În realitate, jocurile, în mare parte, sunt făcute de 2-3 companii, controlate de grupuri petroliere străine. Prin urmare, circa 99% din produse petroliere sunt importate, iar cei mai mari importatori și comercianți sunt, de fapt, subsidiari ale unor grupuri petroliere globale sau regionale, care dețin zăcăminte, rafinării și rețele de distribuție, fiind companii integrate vertical [3].

Participanții la piața produselor petroliere de pe teritoriul Republicii Moldova activează în bază de licență, care se eliberează de către Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică, conform prevederilor Legii nr. 461/2001 privind piața produselor petroliere, Legii nr. 235 din 20.07.2006 cu privire la principiile de bază

de reglementare a activității de întreprinzător și Legii nr. 160 din 22.07.2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător [1].

Lanțul tehnologic pe piața produselor petroliere constă din 4 verigi:

- a) extragerea țițeiului;
- b) procesarea petrolului brut în produse petroliere derivate (benzină, motorină etc.);
- c) comercializarea angro a produselor petroliere;
- d) comercializarea cu amănuntul.

Prețul pentru producția primelor două verigi din acest lanț se formează pe bursele internaționale de mărfuri. Pentru celelalte două verigi din lanț prețul reprezintă unul din principalele instrumente de concurență și se aplică de fiecare companie în mod independent.

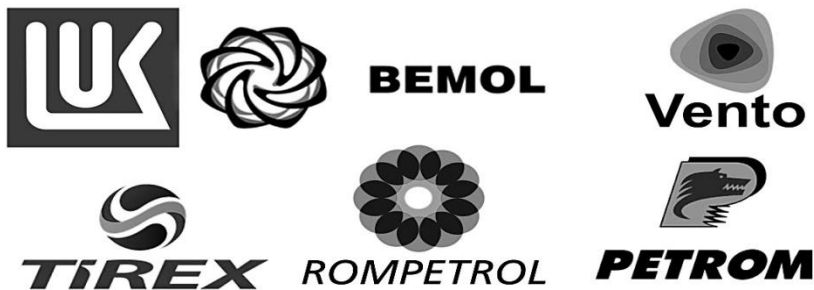
Din punct de vedere al volumelor produselor petroliere comercializate, piața moldovenească reprezintă mai curând doar veriga de vânzări cu amănuntul, din perspectiva pieței globale.

Totuși, legislația națională prevede două tipuri de activități licențiate pe această piață: import, care include și comercializarea angro, și comercializarea cu amănuntul [3].

Principalii actori pe piața produselor petroliere din Republica Moldova (figura 1) sunt companiile de „linia a doua” pe plan global – companii mari regionale, la fel integrate pe verticală, dispunând de o anumită flexibilitate în realocarea profiturilor de la o verigă a lanțului valoric la alta:

- LukOil Moldova face parte din grupul rusesc LukOil și activează pe toate cele 4 verigi din lanțul tehnologic. În anul 2017, Lukoil-Moldova a avut o cifră de afaceri de 4,2 miliarde lei (în creștere cu circa 10% față de 2016), adică aproape o pătrime din piață. Profitul s-a ridicat la 110 milioane lei. Această companie este în prezent cea care face jocurile pe piață și de ea depind, în mare parte, prețurile;
- Petrom Moldova face parte din grupul austriac OMV, care la fel activează pe tot lanțul valoric, are o cifră de afaceri în mărime de 2,15 miliarde lei;
- Rompetrol Moldova este deținut de KazMunaiGaz (Kazakhstan), care, la rândul său, este în proces de preluare din partea companiei chineze China Energy Company (CEFC) – la fel, activează pe tot lanțul valoric. Aceasta înregistrează o cifră de afaceri de circa trei miliarde de lei;
- Tirez-Petrol face parte din grupul Marquard & Bahls AG, care activează pe ultimele două verigi din lanțul valoric, dar și pe piețe adiacente: prestează servicii de forare a sondelor, stocare a produselor petroliere, alimentare a aeronavelor etc. Tirez Petrol în 2018 a înregistrat o cifră de afaceri de 988 milioane lei. Pe lângă acestea, printre companiile importante de pe piața locală există și:
- Compania Bemol, ascendența rapidă a căreia se datorează facilităților fiscale de care a beneficiat: în baza unui acord cu autoritățile noastre, până în 2015 compania a avut dreptul să păstreze TVA pe care celelalte companii îl plăteau la buget. În 2017 a înregistrat un venit de 816 milioane lei.
- Datario SRL cu o cifră de afaceri de 938 milioane lei.

- Vero-Nadina cu aproape 710 milioane lei, avut în 2017 și cea mai mare rată a profitului raportat la cifra de afaceri de circa 10%.
- Compania Valiexchimp, care extrăgea petrol în sudul țării și îl procesa la propria rafinărie. Totuși, cantitățile de petrol extras și capacitățile rafinării respective sunt mici chiar și comparativ cu volumul pieței Republicii Moldova [2].

Figura 1. Logotipurile principalelor companii de pe piața produselor petroliere din Republica Moldova

În anul 2018, titularii de licențe pentru activitatea de comercializare cu amănuntul a produselor petroliere au desfășurat activitate licențiată prin intermediul a 757 stații de alimentare, dintre care 500 de stații mixte (comercializarea benzinei/motorinei și a gazului lichefiat), 183 de stații pentru comercializarea doar a produselor petroliere principale (benzină/motorină) și 74 stații pentru comercializarea doar a gazului lichefiat [1].

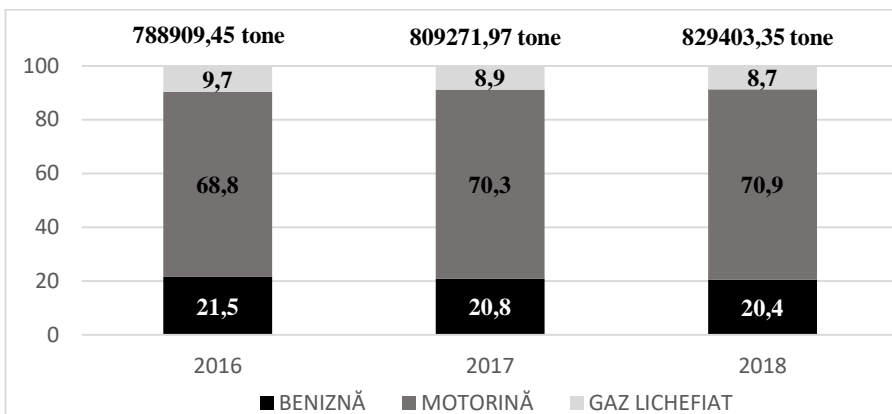
Piața produselor petroliere din țară este asigurată din importul produselor petroliere de la principalii furnizori din regiune. Conform datelor din figura 2, în anul 2018 volumul total importat de produse petroliere a fost de 829403,35 tone, înregistrând o creștere cu 2,5% față de perioada similară a anului trecut. Majorarea s-a înregistrat datorită creșterii importului la motorină cu 3,3% și la benzină cu 1,0%, totodată volumul gazului lichefiat s-a diminuat cu 0,6%.

Cea mai mare pondere în produsele petroliere importate o prezintă motorina (70,9%) cu o tendință de majorare. Avantajul motorinei este eficiența, deoarece când vine vorba de economie la combustibil, aceasta iese câștigătoare cu o diferență de 30% la suta de km comparativ cu benzină.

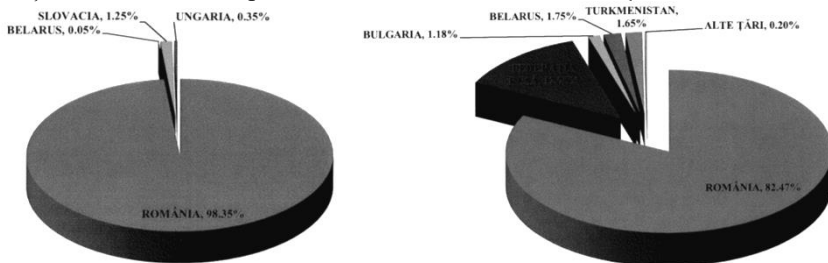
Dezavantajul acesteia este nivelul de poluare, fiindcă motorina are un nivel de emisii mai ridicat decât mașinile pe benzină, dăunând mediului înconjurător.

Gazul lichefiat deține 20,8%, plasându-se pe locul 2. Acesta este avantajos grație disponibilității foarte mari la stații, asigurând costuri de consum de până la 35-45%. Pe de o altă parte, gazul lichefiat este mai puțin excelent în calitate, asigurând o uzare mai intensă a motorului.

Din totalul de importuri de produse petroliere în anul 2018 benzina deține 8,7% cu o tendință de micșorare. Printre avantajele acesteia se numără prețul mai mic și întreținerea mai ieftină în timp. Punctele slabe sunt consumul mare și nivelul ridicat de poluare [4].

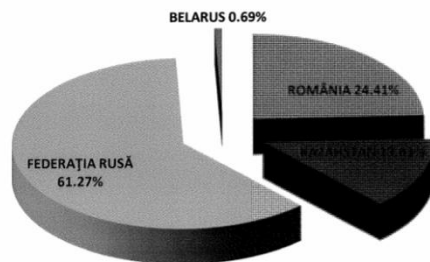
Figura 2. Structura importurilor pe tipuri de produse petroliere în anii 2016-2018, %
 Conform figurii 3, România reprezintă principalul furnizor de produse petroliere, deținând din totalul importat o cotă de 98,35% la benzină și 82,47% la motorină.

Figura 3. Importul de benzină și motorină după țări în anul 2018

Această tendință se explică prin prezența pe piața autohtonă a companiilor petroliere care dețin rafinării proprii în statul vecin, precum și distanța mică care permite importul produselor petroliere pe cale rutieră la costuri relative mici. Dintre celelalte țări furnizoare pot fi menționate: la motorină – Federația Rusă cu 12,75%, Belarus cu 1,75%, Turkmenistan cu 1,65%, Bulgaria cu 1,18% și Slovacia cu 1,25% – la benzină.

Datele din figura 4 arată că importurile de gaz lichefiat sunt efectuate din patru țări: Federația Rusă, România, Kazahstan și Belarus. În cazul gazului lichefiat, poziția de lider este ocupată de Federația Rusă, care deține o cotă de 61,27%. Această tendință se explică prin faptul că prețurile de vânzare a gazului lichefiat în Federația Rusă sunt mai mici, aceasta fiind urmată de România cu 24,41%, Kazahstanul cu 13,63% și Belarus cu 0,69%.

Figura 4. Importul de gaz lichefiat după țări în anul 2018

Piața produselor petroliere din Republica Moldova se ridică la circa un miliard de dolari.

În tabelul de mai jos este prezentată informația comparativă privind volumele de produse petroliere comercializate cu ridicata și amănuntul pe piața internă, cu indicarea prețurilor medii de comercializare, inclusiv TVA, înregistrate în anii 2017-2018. Prețurile medii efective de vânzare cu ridicata și amănuntul au fost determinate ca media ponderată a prețurilor practicate de către toate companiile [4].

Produsul	Comerț cu ridicata						Comerț cu amănuntul					
	2017		2018		2018/2017%		2017		2018		2018/2017 %	
	tone	lei/tona	tone	lei/tona	tone	lei/tona	Mii litri	Lei/litru	Mii litri	Lei/litru	volum	preț
Benzină A98	443,83	20359,42	613,45	22290,80	38,2	9,5	3469,83	17,63	3651,62	19,26	5,2	9,2
Benzină A95	50511,35	19082,99	60043,00	20706,16	18,8	8,5	175979,85	16,88	177344,95	18,27	0,8	8,3
Benzină A92	3414,74	19359,79	2997,15	21210,07	-12,2	9,6	35278,39	16,66	30827,47	18,00	-12,6	8,0
Motorină	326721,16	15032,65	448537,05	17286,73	37,3	15	405260,81	14,36	428066,20	15,99	5,6	11,4
Gaz lichefiat	43917,25	14018,28	45066,02	14531,51	2,3	3,7	124492,74	10,24	188411,92	10,25	-4,9	0,1
TOTAL	425048,33		557256,66		31,1		774481,63		758302,16		1,9	

Figura 5. Structura comerțului pe tipuri de produse petroliere în anii 2016-2018, %

Conform datelor din tabel, în dinamică, observăm o creștere a prețului la toate produsele petroliere atât în cazul comerțului cu ridicata, cât și a celui cu amănuntul. Cea mai evidentă majorare a prețului este la motorină cu 15% la comerțul cu ridicata și cu 11,4% la comerțul cu amănuntul. După care, prețurile la benzina s-au majorat în medie cu 8,5% în cazul comerțului cu amănuntul și 9,2% la comerțul cu ridicata. Cea mai mica majorare a fost identificată la gazul lichefiat cu 0,1 la comerțul cu amănuntul și 3,7 la comerțul cu ridicata.

Aferent cantității de produse petroliere comercializate, se observă o majorare față de anul 2017 a cantității de motorină achiziționate cu amănuntul cu 5,6% și 37,3% cu ridicata. Reduceri semnificative se atestă la benzina A92 – s-a micșorat cu 12,4% în medie față de anul 2017 și la gazul lichefiat – reduceri în cazul comerțului cu amănuntul cu 4,9% față de anul 2017. De menționat că indiferent de acest indicator, prețurile la toate produsele petroliere sunt în creștere.

Analizând datele disponibile ale Agenției Servicii Publice, din figura 6, se constată că unul din factorii prioritari care au contribuit la evoluția consumului de carburanți, constă în introducerea în țară în ultimii ani a unui număr mai mare de autovehicule cu motor tip diesel [1].

Tipul carburantului utilizat	Numărul autovehiculelor importate			
	2005	2011	2015	2018
Benzină	10698	6783	3385	3801
Motorină	4888	9819	5081	7263
Gaz lichefiat	-	-	503	380
TOTAL	15586	16602	8969	11444

Figura 6. Numărul autovehiculelor importate în țară în ultimii ani, în funcție de tipul carburantului

Din figura 6 putem constata următoarele:

1. Anul 2018 a înregistrat o scădere a numărului de autovehicule cu motor tip benzină, față de anul 2005, cu 64,4%;
2. Anul 2018 a înregistrat o creștere a numărului de autovehicule cu motor de tip diesel, față de anul 2005, cu 48,6%;
3. Anul 2018 a înregistrat o scădere a numărului de autovehicule cu motor de tip GPL, față de anul 2015, cu 24,4%.

Concluzionând cele expuse mai sus, pe piața produselor petroliere din Republica Moldova, pe lângă companiile mici existente, își desfășoară activitatea șase companii regionale mari, ceea ce denotă prezența și menținerea unui mediu competitiv. Un aspect important este faptul că consumul produselor petroliere în Republica Moldova este acoperit aproape integral din contul importurilor. Zăcămintele proprii de petrol sunt neglijabile, constituind în jur de 1% din volumul total de produse petroliere consumate. De asemenea, din volumul total de produse petroliere importate și consumate, motorina constituie peste 2/3. Importul, și respectiv, consumul de benzină, este în scădere. Evoluția consumului de produse petroliere este influențată de modificarea structurii parcului național de autovehicule și de consumul sectorului agricol care este preponderent bazat pe consumul de motorină la lucrările agricole. Principalul partener comercial al Republicii Moldova în privința asigurării cu produse petroliere este România, țară-membră a Uniunii Europene, care livrează circa 3/4 din cantitatea produselor petroliere importate.

Bibliografie:

1. *Analiza consumului și calității carburanților în Republica Moldova.* [online] [citat 15.04.2020]. Disponibil: undp.org/content/dam/unct/moldova/docs/2018_07_11_CFU_Studiu_Analiza_calitatii_si_consumului_de_carburanti.pdf
2. *Cine sunt principalii jucători pe piața produselor petroliere din Republica Moldova.* [online] [citat 15.04.2020]. Disponibil: protv.md/actualitate/radiografie-cine-sunt-principalii-jucatori-pe-piata-produselor-petroliere-din-republica-moldova-mold-street-com-2515883.html

3. PARLICOV, V. *Piața produselor petroliere: vechile probleme legiferate prin noua lege*. [online] [citată 15.04.2020]. Disponibil: http://viitorul.org/files/library/PB_Parlicov%20Piata%20produselor%20petroliere.pdf
4. *Raportul despre situația de pe piața produselor petroliere în anul 2018*. [online] [citată 15.04.2020]. Disponibil: <http://parlament.md/LinkClick.aspx?Fileticket=tIb0mqpTZKw%3D&tabid=%20202&language=ro-RO>
5. *Значение нефти в жизни человека*. [online] [citată 15.04.2020]. Disponibil: okzrusholding.ru/neft/znachenie-nefti-v-zhizni-cheloveka.html
6. РОЗЕНФЛАЦ, И.В., СУРКОВА, С.А. *Региональный рынок нефтепродуктов: состояние и тенденции развития*. [online] [citată 15.04.2020] Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/regionalnyy-rynok-nefteproduktov-sostoyanie-i-tendentsii-razvitiya/viewer>